

Lasgush
Poradeci

VIDEKJA

E

ROSIIT

Biblioteka RILINDJA

Redaktor

Nazmi Rrahmani

8JH-1
P 87

Lasgush Poradeci

VDEKJA E NOSITIT

Zgjedhi
e përgatiti
për shtyp

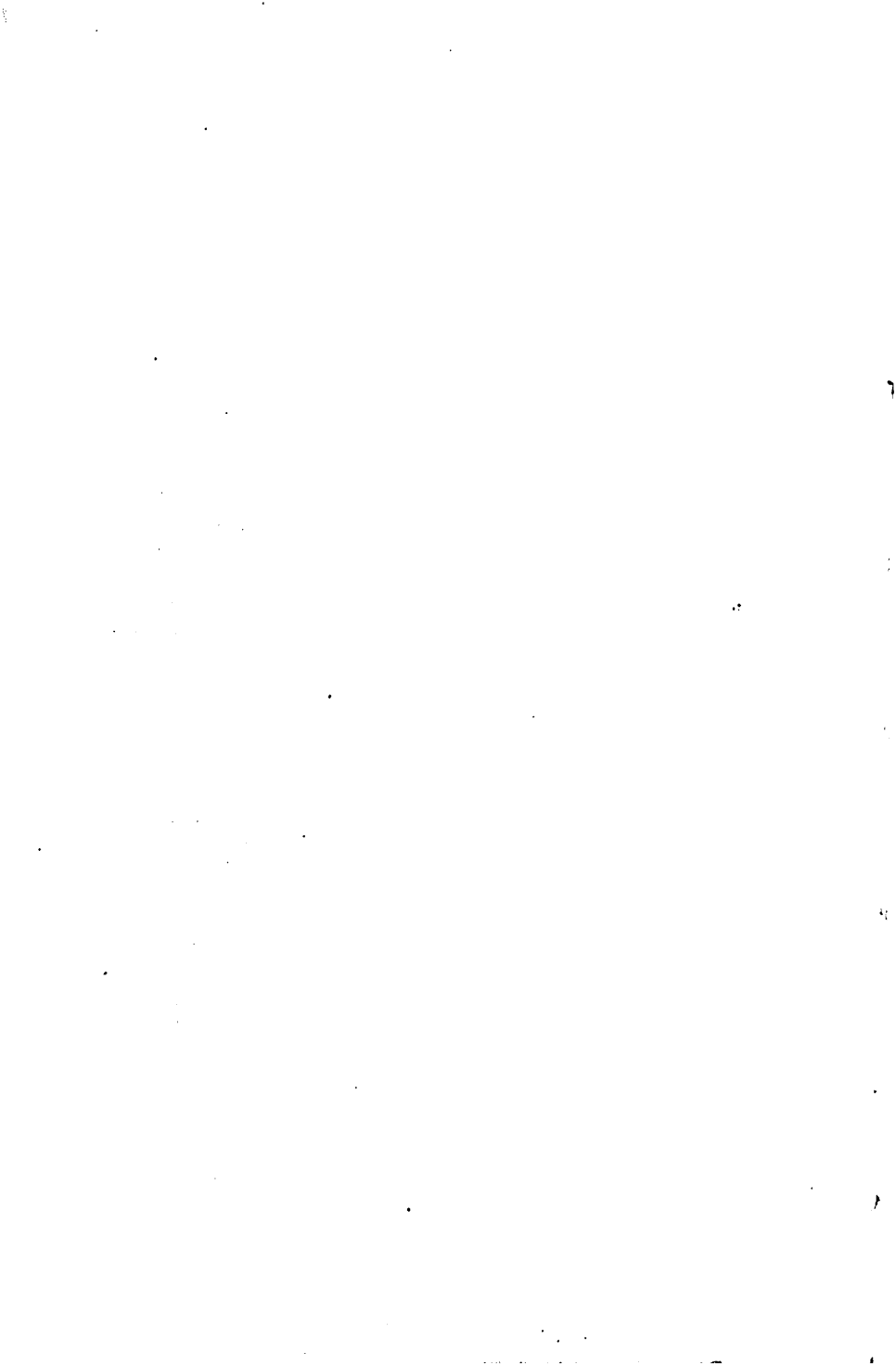
SABRI HAMITI

RILINDJA
Redaksia e botimeve
Prishtinë
1978

VDEKJA E NOSITIT

I. SHQIPTIMI I POEZISË

1. Hyrje për interpretim

*Këng'e lashtë e vjershërisë më pëlqeu aq fare pak...
Do t'ja marr që sot e tutje si bilbil parëverak,
Që nga fund'i vetëvetes do këndoje një mall të ri:*

Janë këto tri vargjet nistore të vjershës Zog'i qiejve, që në vend parafjale është e vënë në ballë të veprës poetike të Lasgush Poradecit. Këto vargje nistore mbajnë në vete një vlerësim të këngëtimit poetik shqip, si dhe një program orientues të poetit. Janë thirrje për të theksuar individualitetin poetik në një kontinuitet të shkrimit poetik shqip dhe vargje-çelës për të hyrë në temat, interesimet poetike dhe në gjuhën e poezisë së Lasgushit në gjithë veprën; të cilat në mënyrë implicite shtrohen në vijim edhe vetë brendapërbrenda kësaj kënge nistore. Në vargjet e lexuara në fillim dalin dy nocione-figura-tema të poezisë së Lasgushit: *Këngë e lashtë / Mall i ri*, të cilat po u eksplikuan brenda kësaj kënge dhe në gjithë veprën poetike në tërësi, dalin në një lidhje të fortë të ndërmjetvetshme, dhe jo në kundërshti, duke e përiashtuar njëra tjetrën. Ngase thyerja që do ta bëjë poeti në lirikën shqipe (vetëdijshtëm si shihet nga teksti) nuk është shkëputje nga kontinuiteti i poezisë shqipe, por

kërkim për lidhje më të fortë me *burimin* me rrënjën: këngën e lashtësisë, për t'u ngritur mbi të *Malli i ri*, rezultat i dëshiruar i shpërndërrimit poetik origjinal. Pra, ja këtu në fillim dalin dy tema të poezisë së Lasgushit, orientimi i tij programor-sistemi poetik. Në vijim të vjershës shenjzohen temat tjera:

Asohere-e ndjej si foli: Të jam falë,-o Zoti im!

Në këtë fushë shenjzimi të poezisë *Zoti* nuk është Zoti religjioz, por një shkallë e lartë e përqëndrimit të qenies, është përqëndrim e jo frymëzim, temë e këndimit qenieplotë, të pacopëzuar. Ky përqëndrim e sjell krijuesin në rrugën e leximit të thellë të realitetit, që del si zbulim i rishëm shpirtëror, identifikim me kërkimin e parreshtur dhe nisje në rrugën imagjinative poetike:

Tungjatjeta! Tungjatjeta! Vënt o Vënt ku çel junapi!

Në zemrën e vendit nis bumbullima e të jetuarit intenziv, që mbledh më vete ngazëllimin e dëshirën e pasosur, edhe humbjen e pësimin, si dhe mashtrimet e ëmbla:

Mu në funt të zemrës s'ate ritet fshehur dashurija

Në këtë shkallë të përpëlitjeve shpirtërore, në zgjatjen e një të jetuari intenziv nëpër gjakime-dëshirime-pësime lind kënga:

E kështu ti qan pa rreshtur bukuritë-e dashuritë

Në këtë varg dalin pranë e pranë figurat-nocionet *Bukuri/Dashuri*, si të *Bukuria* e *Naimit*. Kur këto dy nocione në këtë vjershë si dhe këto tema në gjithë veprën e Lasgushit përshkohen në këngë, kënga del *vaj i parreshtur*, si forma më e preferuar e poezisë së këtij autori për temën e dashurisë: si *këngë e duri-mit*. si *liri-robëri*.

Pra, vetëm brenda kësaj vjershe, të cilën poeti e ka vënë në ballë të veprës së vet poetike, dalin nocionet, figurat dhe temat qendrore të gjithë poezisë së tij: *Kënga pleqërishte*; *Malli i ri*; *Bukuria llajtare*; *Dashuria: kënga e durimit*; *Përjetësia*; *Vaji i zemrës*; *Vdekja*. Përderisa Bodëleri hyn në librin e vet *Lulet e ligësisë* me një vjershë kushtuar *lexuesit*, Lasgushi hyn në vallet e veta poetike me një vjershë kushtuar *krijuesit*. Kjo na e thotë edhe njëherë në fillim natyrën krijuese dhe programin poetik të Lasgushit, i cili edhe kur në fiksionin e vet poetik kërkon një dialog me lexuesin, edhe kur don të krijojë një vijë komunikimi me tjetrin, gjithëherë niset nga krijuesi, nga vetja. Sepse do të jetë vetëm poet, kudo e gjithëherë. Poezia e tij është para së gjithash një shqiptim i thellë i krijuesit të saj. Pikërisht ky tip i shkrimit letrar dhe ky tip i krijuesit kushtëzon edhe një mënyrë specifike të interpretimit, të cilër do ta ndjekim më vonë.

2. Koha, Vendi, Gjuha

2. 1. *Kënga pleqërishte*. — Gjakimin për këngën, poeti, në mes tjerash, e shuan në kërkimin e parreshtur për identifikim me këngën pleqërishte (këngën e lashtësisë), si dhe me jashtësinë si determinantë të bumbullimës jetësore dhe si hapësirë të shtegëtimit të frymës shpirtërore. Në poezinë *Kënga pleqërishte* kjo kërkesë shtrohet si thirrje për sprovim të vetes dhe për identifikim me O-në apelative shqipe të lashtë:

O këngë pleqërishte! Ti vjershë e Vëndit t'em!

Ky varg shtrin kërkesën për identifikim, ndërsa brendapërbrenda tij krijohet një identifikim që shqiptohet në mënyrë eksplicite: *Kënga pleqërishte* (është) *Vjershë e vëndit tim*. Do të thotë bashkimi me këngën e lashtë sjell identifikimin me vendin e lashtë. Kjo lind

kërkesën për shqiptimin e zërit poetik, duke e përshkuar këtë nëpër një kurorë dije e përvoje popullore, që në konceptin poetik të Lasgushit është: *Fryma* dhe *Shpirti*, që mbledhin më vete gjithë qenien popullore, mitologjike, psikologjike dhe antropologjike, në një rrafsh më të gjerë. Prandaj, përmes O-së apelative thirret një zë i larguar nga lashtësia:

Tani jam dëshëruar së largu të më vish

Identifikimi i këngës së lashtë me realitetin e Vendlit këtu vendi i përshkruar nëpër gjuhën e papreshme të këngës është më tepër kategori e kohës) bëhet duke krijuar bashkimin e tyre nëpër pikat e gjeografisë shpirtërore të vendit, nëpër të cilat pika shqiptohet kënga: duke u nisur nga hija e *Kasollës* e deri në *Mal*. Pra, kënga e lashtë shqiptohet duke bredhur nëpër labirintet e Vendlit dhe të Kohës (historisë). Kështu shenjohen mundimet në rrugën e identifikimit të këngës me Vendlin, me Jetën, me Kohën (Historinë); herë si *zë i shtruar*, *zë i dhemshur*, *i qarë*. herë si *këngë e përvëluar*, *rënkim i zemrës sulm*, *ushitimë*:

Si breshër i thërmuar... si lot i përvëluar...

Kështu kënga rritet e jeton me kuptimet e mbledhura nga „Mjerimi i vetëvetes”. Fundi i vjershës është vetëm vlerësim i përpëlitjeve në rrugën e kërkesës për identifikim, që përshkohet nëpër labirintet e kohës, vendit; është vlerësim i kërimit ose himn i identifikimit:

Nga fund'i zemrës s'ate ti ngrihesh dyke vuar:

Ti bje në thellësirën e zembërës së vet